

“Çalışabilmem için, yaşayan biri olmalı. Onu karşımda görebilmeliyim.”

Amedeo Modigliani (1884 – 1920)

Amadeo Modigliani, 12 Temmuz 1884 tarihinde dört kardeşin en küçüğü olarak Leghorn'da doğdu. Öğrenimine Leghorn Ortaokulu'nda başladı, fakat on bir yaşındayken ciddi bir zafiyet hastalığı ve üç yıl sonra da tifo geçirdiğinden ara vermek zorunda kaldı. Bununla beraber 1898'de diplomasını aldı ve Guglielmo Micheli'nin denetimi altında sanat öğrenimine başladı. Bu ressam Macchiaioli grubunun son ve önemsiz üyelerinden biriydi. Bu İtalyan Empresyonist sanatçılar grubunda Micheli'nin ustası Giovanni Fattori'de bulunmaktaydı. Modigliani ve arkadaşları kendi başlarına bir grup kurarak bağımsız çalışmaya başladılar. Ama aşırı bir üslup farkından söz edilemezdi. Bu kişiler terbiyeli burjuvalardı. Ancak Modigliani, Leghorn'un arka sokaklarında yaşanan sefil hayata, belirgin olarak sempati duymaya başlamıştı. On yedi yaşındayken, kendisini yirmi yıl içinde öldürecek olan vereme yakalandı. Amalfi, Napoli ve Kapri'de nekahet dönemi geçirdi. Dönüşünde her zaman saygı duyduğu İtalyan ustalarını incelemek amacıyla Roma, Fransa ve Venedik'i gördü. 1902 Mayıs'ında Floransa Güzel Sanatlar Okulu'na girerek Fattori'nin denetiminde kaldı, fakat bir yıldan az bir süre sonra Venedik'te benzeri bir okula nakloldu. Orada daha kozmopolit bir toplumun yeni sanatsal eğilimleriyle ilk kez karşılaştı ve gitikçe daha çok bu çevrenin içine girdi. 1905 sonlarında Paris'e gitti. Bu dönemde Modigliani, kalın siyah saçlı, Zadkine'nin cümlesindeki gibi “Mavimsi

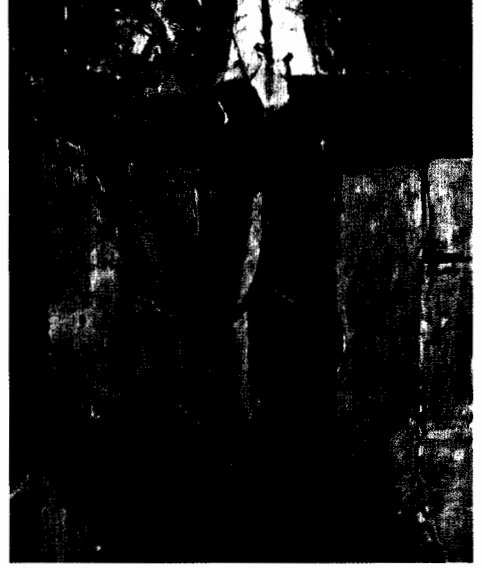
gölgelerle lekelenmiş, mermer gibi bembeyaz yüzlü” yakışıklı bir adamdı. İçkiyi az içerdi, sigara kullanmazdı, romantik ülküler ve şiirle doluydu. Paris'te önce Montmartre, sonra Montparnasse'de yaşayarak, düzensiz bir kahvehane, genelev, içki ve uyuşturucu yaşantısına başladı. Evini ve sevgililerini devamlı olarak değiştirmekteydi. Gerçekte, daha sonra arkadaşı Şair André Salmon tarafından yazılan ünlü biyografik roman *Vie Passionée de Modigliani* (Modigliani'nin Tutkulu Yaşamı) için malzeme yaratmaktaydı. Fakat fiziksel düşüşünün son yıllarındayken bile bağırmediği, kavga etmediği, sokakların pisliğinden kurtarılmadığı zaman büyüleyici, nazik, ağırbaşlı ve görenekli bir genç adam, yani diğer kişiliği oluyordu. Utrillo, Soutine ve Gris; Brancusi, Zadkine ve Lipchitz; Appollinaire, Max Jacob ve Gertrude Stein ile arkadaşlık etmekteydi. Bu sanatçılardan ve şairlerden esinlenebiliyordu, fakat daha pratik amaçlar için en yararlı arkadaşları koleksiyoncu Dr. Paul Alexandre ve sanat tüccarları Paul Guillaume ve Leopold Zborowski'ydi. Modigliani'nin bu kadar fakir olması gerekmezdi. Annesi, güçlkle bile olsa, ona aylık göndermekteydi ve koruyuculan en azından son yıllarda ondan iyi fiyatlara tablo alıp satmaktaydılar. Fakat kadın, içki, uyuşturucu pahalıydı ve para, yaşam gibi bunlar için de harcanmaktaydı.

Sergileri çok azdır: Salon des Indépendants'da iki kere (1907-1912) ve bir kere de Berthe Weill'de

(1917). Çok az da seyahat etti. Ailesini ve arkadaşlarını görmek üzere 1909'da Leghorn'a gitti. Arkadaşları onu güçlükle tanıdılar. Biri şöyle yazmıştı, "Saçı bir hapisane kaçkını gibi tıraşlanmıştı, başını kenarları yırtık olan bir kep ancak örtüyordu. Eski bir keten ceketle, yakası açık bir gömlek giyiyordu ve pantolonlarını bir ip tutuyordu." 1917'de kısa bir süre için Normandiya'ya gitti ve 1918'de Fransız Riviyera'sında Rodin'i ziyaret etti.

Özellikle ilişkisi olan kadınlar, ondan bir çocuğu olan Kanadalı öğrenci Simone Thirioux, alışkanlıklarından onu kurtarabilmek amacıyla boşu boşuna yaşamının iki yılını veren İngiliz Şairi Beatrice Hastings ve Ecole des Arts Décoratifs'ten on dokuz yaşındaki bir öğrenci, Jeanne Hébuterne'dir. En büyük mutluluğu Jeanne'le tattığı sanılmaktadır. 1917'de ona Jeanne adını verdiği bir kız doğurdu. Modigliani'nin ölümünde ikinci çocuğunu taşıyordu. Modigliani 25 Ocak 1920'de tüberküler menenjitinden öldü. Ölümünün ertesi günü Jeanne beşinci kat penceresinden atlayarak kendini ve taşıdığı çocuğu öldürdü. Talihin bir cilvesi, iki yıl sonra Modigliani'nin eserleri tanınmaya başladı; ünü artık yayılıyordu.

Yirminci yüzyıl sanat tarihi, Modigliani yaşamayı bu derecede etkilenmeyecekti. Bunun nedeni, çevresinde bulunan geniş sanatsal değişikliklerin farkında olmaması değildi. Gerçekten de eserleri başka bir dönemde yapılamazdı. O dönemde yaşadığı halde, dönemine ait olmamasını neden olarak gösterebiliriz. Danté gibi başlı başına bir evrendi. Kısa yaşantısının son on yılı dolaylarında gerçekleştirdiği senteze doğru, kendi karmaşık yolunda ilerledi. Fakat kişi öncelikle onu rahatsız eden çeşitli ve çoğu zaman çelişkili etkilerden doğan olgunluğunu izlemelidir.

Madam Pompadour (1915)

Tual üzerine yağlıboya 24 2/5 in. x 20 in.

Şikago Sanat Enstitüsü

Modigliani zaman zaman Paris sokaklarında izlediği kişilerin toplumsal gösterişlerini zarafetle taşıyarak portre çizimleri yaptı. Bu resim de, işte o yüzlerden biridir ve bilinmeyen bir kişidir. Konunun bir taş duvar önünde çizilmiş olması, gerçek ve kusursuz görüntüsü arasında uyumsuzluk olduğunu göstermektedir. Yüzün hacmi, yanakların kırmızılaştırılmış cepheden düzlükleriyle, farklılık yaratan beyaz, uzun çizgilerle sağlanmıştır. Yüzün sol kenarını çevreleyen kenar çizgisinin çenenin altında kaybolması ustaca yapılmıştır. Sağ kenarda çene kemiği ve boyun arasındaki boşluk küçük bir ışık ve gölge farklılığı alanı ile verilmiştir. Kübizm'in etkisi sadece kolajda değil, yüzün her iki yanında, başın biraz dönük olmasına rağmen; aynı biçimde yansıtılmasında görülmektedir. Burun da, hem profilden, hem de cepheden verilmiştir.

Kırmızı Kadın (1917)

Tual üzerine yağlıboya 26 in. x 20 in.
Özel Koleksiyon, Paris

Modigliani'nin çizgiyi kontrollü kullanımı bu tualin üstünden altına kadar uzanan arabeskte, kadının başının üstünden, sağ yanağına, oradan da sağ omzu ve kolu boyunca inen çizgide belirgindir. Ritmik eğriler uçuşan kravata paraleldir. Bu resimde bir zarafet ve soyluluk havası vardır, geri planın işleniş de buna katkıda bulunmaktadır. Bu resimdeki arka plan, resmin tümünde aynı şekil ve ustalıkla birleştirilerek uygulanmış neredeyse tamamen soyut bir alandır. Figürün beyaz ve siyah renk tonlarına yumuşak fırça darbeleriyle sürülmüş parlak renkler karşıt tonlar oluşturmaktadır. Bu karşıtlık resmin hemen hemen ortasında bulunan çok parlak bir alanla, kadının kırmızı dudaklarıyla daha da belirginleştirilmiştir. Modelin zarafeti, kesin çizgilerden şeklin gevşek görüntüsüne geçilerek daha iyi anlatılmıştır. Oval başın sert çizgileri daha sonra gövdenin oynak çizgilerine, kravatın uçlarının ince çizimine ve bluzun alt kısmına açılır.

Şarap İçen Adam (1919)

Tual üzerine yağlıboya 36 4/5 in. x 24 in.
Özel Koleksiyon, Cenevre

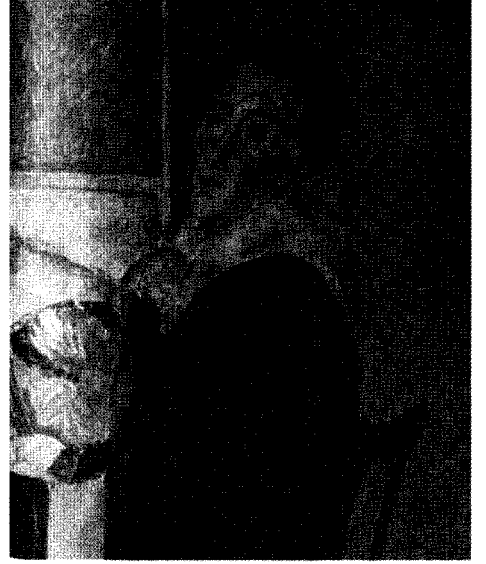
Modigliani'nin trajedilerle dolu yaşamını göz önüne alırsak, çok fazla hayranlık duyduğu Toulouse-Lautrec'inkiler gibi içki sahneleri yapmamış olması, ilgi çekicidir. Burada eğlenceli bir içki paylaşımı söz konusudur. Birkaç figürlü bar sahnesinin yerine burada soyut bir yerleşim içindeki tek bir figür portresi yapılmıştır. Burada poz ve teknik Cezanne'i çok andırmaktadır. Yumuşatılmamış renk farklılıklarıyla figüre heykelsel bir gerçeklik verilmiştir. Şapkanın ve paltonun sıcak renkleri öne çıkarken, duvarın daha soğuk yeşili geride kalmaktadır. Perspektif içinde bakılınca, masanın üstünün yuvarlaklığı, masanın altında oturan adamın baldırı ile tekrarlanmaktadır. Vücudun kitlesel görünümüne karşıt olarak küçük oval bir başın üstündeki çizgiler o kadar duyarlıkla verilmiştir ki, yüz gereken önemini kaybetmemektedir. Sol gözün altındaki buruşukluk gibi usta dokunuşlarla resme kişisellik kazandırılmıştır.

Çingene (1917)

Tual üzerine yağlıboya 46 2/5 in. x 29 1/5 in.
Ulusal Sanat Galerisi, Washington

Bu kadına neden “Çingene” adı verildiği belli değildir. Belki de bu başlığın nedeni kadının açıkta kalan saç örgüsü ve giysisinin biçimidir. Kim olursa olsun, Modigliani onun soyluluğunu sezmiş ve duvar renginde de tekrarlanan etekliğinin ve eşarbinin zarif sedeflenmeleriyle bunu yaymaya çalışmıştır. Kompozisyondaki koyu renkli kitleler küçüktür ve birbirini çok güzel dengelemektedir. Sedefimsi tonların üstündeki mavi lekeler, burun ve ağız kenarlarında ve parmakların çevrelerinde görülmektedir. Boyutlara katkıda bulunurken, mavi bakışları yansıyan modelin, gözlerinin mavisini de vurgulamaktadır. Gösterişsiz beyaz bluz, dalgalı kenar çizgileri ve olağandışı gölgeler kullanılmıyorsa, duvardan hemen hemen ayrılmıyacaktır. Burada ışık ve gölge farkı Modigliani’de her zaman gördüğümüz iskemlenin geriye doğru uzanan çizgilerinden fazla, bebek ile anne arasındaki boşluğu, kadın ile duvar arasındaki derinliği belirtmektedir.

Kendi Portresi (1919) Detay

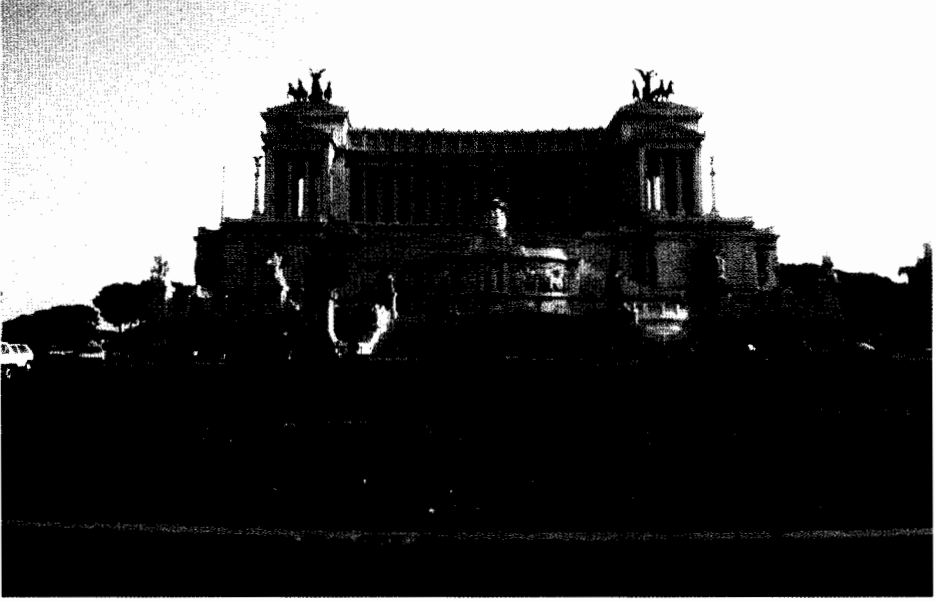
Tual üzerine yağlı boya 40 in. x 26 in.
Sao Paulo Üniversitesi Çağdaş Sanat Müzesi

Portre yapmak amacıyla sürekli yüz araştırmasına rağmen Modigliani’nin kendi portresini iki kez yaptığı görülmektedir. Bu çalışmada başın hafifçe yukarı kalkması ve yüz çizgileri, diğer portrelere genelde benzemektedir. Fakat teknik değişiktir. Burada yanak kemiğinde ve çene çizgisinde görülen keskin olağan kenar çizgisi, yüz çizgilerinde ve saçlarda daha az çizgisel bir yaklaşımla ele alınmıştır. Gerçekten de bu eser, bir bütün olarak Empresyonist tekniği anımsatmaktadır. Renk, ışığı zapt eden ve yansıtan kırık darbelerle ince olarak uygulanmıştır. Figür Modigliani’nin insan vücuduna verdiği plastik görüntüden yoksundur, arkasında ve çevresinde boşluk yok gibidir ve burada aldatıcı görüntüye yardım ederek perspektif yaratan iskemle aynı etkiyi vermemektedir. Kendi yüzünün maskeye benzeyen gözleri ve büzülerek sarkan dudakları burada, kendini anlatmanın başarısını artırmaya yardımcı olmaktadır.

Uygarlık Tarihinin İncisi:

ROMA

Fotoğraflar: Selim Güneş

2700 yıllık bir tarih kültü olan Roma, Avrupa'nın en eski kentlerinden biri. Tiber kıyılarından yedi tepeye kurulmuş olan kent, tarihte önemli kültür- lere tanıklık etmiş. "Antik Roma" gibi önemli medeniyetlere beşiklik eden kent, aynı zamanda Hıristiyanlığın da merkezi. Pek çok politika, hukuk sistemi ve felsefi anlayış bu topraklarda şekillenmiş; dünyanın birçok kenti Antik Roma'nın tarz ve teknik yapısını esas almış. Bugünkü Roma, bu iki bin yıllık serüveninin nadir ve ince katmanlarını

barındırıyor. Güney İtalya'da 1500 km'lik bir alanda, denizden 28 kilometre uzaklıkta 3 milyonluk bir nüfusu barındıran kentte, bir de Bağımsız Vatikan Devleti bulunuyor.

Roma M.Ö. 8. yüzyılda, küçük bir Demir Çağı köyü olarak kurulmuş. Romalılar, M.Ö. 616'da komşuları Etrükslerin elindeki iktidarı ele geçirmiş ama 509'da Roma'nın Cumhuriyet halini alması ile güçlerini kaybetmiş. M.Ö. 1. yüzyılla birlikte İspanya, Kuzey Afrika ve Yunanistan'a kadar genişlemiş. Julius

Sezar Roma'nın ilk imparatoru olmuş. Hz. İsa, Augustus zamanında doğmuş ve ilk Hıristiyanlar 4. yüzyıla kadar zulüm görmüşler. Bu yeni din hızla yayılmış ve Roma onun merkezi haline dönüşmüş. Şehir Ortaçağ ile birlikte nüfuzunu kaybetmeye başlamış, 15. yüzyılda ise eski gücüne kavuşmuş. Rönesans ve Barok dönemi sanatçıları, kenti inci gibi işlemiş. 1870'de ise Birleşik İtalya'nın başkenti olmuş.

Mutlaka Görün!

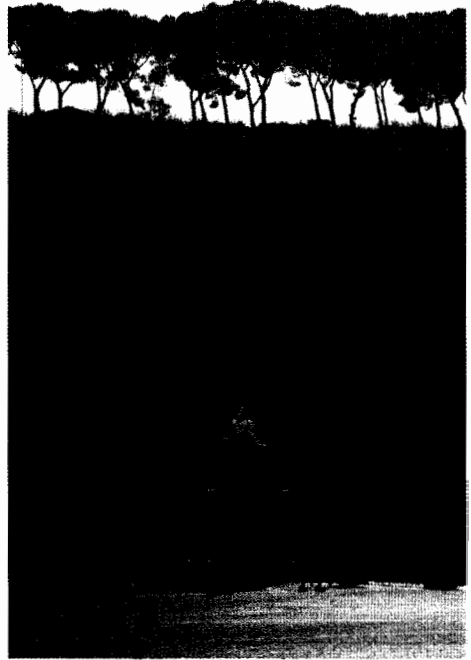
Colosseum: Roma'nın en büyük amfi tiyatrosu. İmparator Vespasianus tarafından M.S. 72'de yaptırılmış. Ölümcül gladyatör çarpışmaları ile vahşi hayvan dövüşleri, İmparator ve varlıklı yurttaşlar tarafından Romalılara ücretsiz olarak seyrettiliyordu.

İspanyol Merdivenleri: Trinita dei Monti Kilisesi'nin Fransız sahipleri, kiliseyi görkemli bir merdiven ile Pizza di Spagna'ya bağlamak için bu merdiveni yaptırmış. 1726 yılında tamamlanan merdiven düz alanları, kavisleri ve terasları ile kentin en göz alıcı yapıtlarından biri.

Trevi Çeşmesi: Nicola Salvi'nin bir teatral tasarımı olan Roma'nın en büyük ve ünlü çeşmesi Trevi 1762 yılında tamamlanmış. Çeşmenin ortasında iki Triton'un çevrelediği bir Neptün figürü var. Tritonlardan biri huysuz bir denizatını dizginlemekte, diğeri ise çok daha uysal bir hayvanı sürmekte. Bunlar denizin iki zıt halini simgeliyor.

Castel Sant'Angelo: Castel Sant'Angelo adını, tepesinde duran Baş Melek Mikail heykelinden alır. M.S. 139'da Hadrianus'un Mozolesi olarak yapılmış ve daha sonra farklı işlevler üstlenmiş.

Roma Forumu: Forum, eski Roma'da siyaset, ticaret ve hukuk merkezi. Bu merkezin içinde en büyük yapıların bulunduğu, resmi davalarn

görüldüğü bazilikalar yer alır. Satürn Tapınağı, Kastor ve Polluks, Vesta, Antoninus ve Faustina, Romulus ve Santi Cosma e Damiano Tapınağı, Santa Francesca Romana, Venüs ve Roma Tapınakları, Aemilius Bazilikası, Curia, Julius Bazilikası, Vesta Bakireleri Evi, Constantinus ve Maxentius Bazilikası, Traianus Pazarları, Torre delle Milizie, Mamertine Zindanı, Colosseum, müzeler, kemer ve sütunlar ve tarihi alanları içeren bir merkez.

Kilise ve Tapınaklar

Roma'da son derece güzel ve ilginç kiliseler var. Roma, Ortaçağ ve Rönesans Katolik kilisesinin önemini vurgulamak için yapılmış gösterişli büyük bazilikalardan, ilk Hıristiyanların çoğunlukla gizlilik içinde toplandığı daha küçük ve mütevazı yapılara dek uzanan bir çeşitliliğe sahip:

Santa Maria (Trastevere'deki): Eski bir Hıristiyanlık yapısının temeli üzerine kurulan bu kilise mozaikleri ile ünlü. Zulümden kaçan ilk Hıristiyanların gizlilik içinde toplanıp ibadet ettikleri evlerin üzerine yapılmış.

St. Peter Bazilikası: St. Peter Bazilikası, Michelangelo imzalı kubbesiyle dikkat çeker. 136 metrelik bu kubbe, dünyadaki en yüksek kubbedir. Ancak, sanatçı eserinin tamamını görmeden ölmüş.

Santa Cecilia (Trastevere'deki): Cecillia'yı mezarı açık bir halde yatarken gösteren bu heykel,

1599'da Stefano Maderno tarafından yapılmış.

Santa Maria (Cosmedin'deki): 6. yüzyıldan kalma kilisenin dekorasyonu 12. yüzyıl öncesinden kalma. Restore edilmiş bir manastırı bulunuyor.

Pantheon: Roma döneminin tanrılar tapınağı Pantheon, Ortaçağ'da kiliseye çevrilmiş, zamanla da kubbesiyle Roma'nın sembolü haline gelmiş. 2000 yıllık bu anıtsal yapı, Antik Roma'dan kalan en büyük tapınaklardan biri. Pantheon'u (Bütün Tanrıların Tapınağı) Roma'daki bütün kiliselerden farklı kılan, kubbeli bir iç yapıya sahip olması. 7. yüzyılda ise bir Hıristiyan Kilisesi olarak vaftiz edilmiş.

Sant'Andrea al Quirinale: Berrini (1658-1670) Roma Barok mimarisini, bu mekânın oval iç mekânında sert ve dinamik kavisleri en uygun şekilde kullanmış.

Santa Maria Maggiore: Gösterişli mozaikler ile kutsal emanetler, Santa Maria Maggiore'nin ağırbaşlı iç mekânı

ile zıtlık taşıyor. Sahip olduğu hazineler arasında Borghese armasını taşıyan resmi kıyafetler de bulunuyor.

Santa Prassede: 9. yüzyıl kilisesinin duvar ve tavanlarını Bizans mozaikleri kaplıyor.

Santa Croce in Gerusalemme: Ön cephesini azizler süslüyor. İçeride ise Azize Helena'nın Kudüs'ten getirttiği Çarmıh'ın parçaları var.

San Clemente: Bu 12. yüzyıl kilisesinin altında arkeolojik kalıntılar var. San Clemente'de bulunan bir lahit 4. yüzyıla ait. En alt katmanında M.S. 3.

yüzyıla ait bir Güneş tapınağı bulunuyor.

San Giovanni in Laterano: Bu eski kiliseyi ilk Hıristiyan İmparatoru Constantinus yaptırmış. St. Venantius Şapeli'nin mozaiklerinde St. Venantius'un kendisi de resmedilmiş.

Sistine Şapeli: Vatikan Sarayı'ndaki ana şapeldir. Dev duvarları Michelangelo, Perugino, Boticelli gibi 15. ve 16. yüzyıl sanatçıları tarafından fresklerle süslenmiş. Yan duvarlardaki 12 fresk, Hz. Musa ve Hz. İsa'nın yaşamlarından birbirine paralel sahneler içeriyor. Duvarların dekorasyonu Michelangelo tarafından tamamlanmış. Kıyamet adlı dev fresk de sanatçıya aittir.

Müze ve Galeriler

Palazzo Nuova: Capitoline Tepesi'nde bir klasik heykel koleksiyonu. Koleksiyon, Capitoline Venüsü gibi yapıtlar, 18. yüzyıla ait büst koleksiyonu, Antik Yunan filozoflarının, şair ve yöneticilerinin heykellerini kapsıyor.

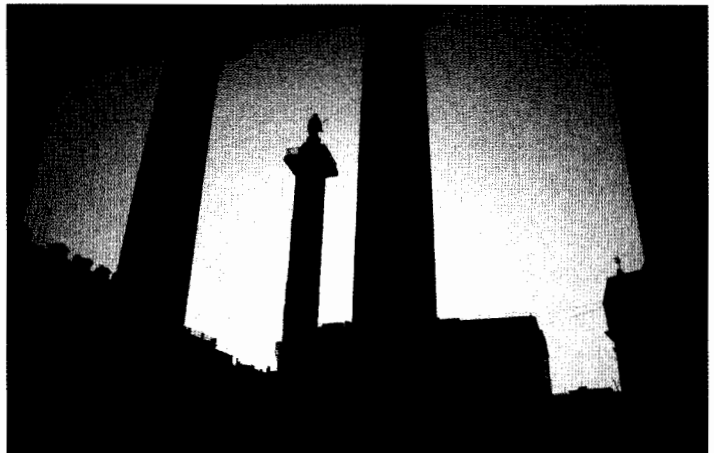
Palazzo dei Conservatori: Yapımına Michelangelo'nun tasarımına uygun olarak onun ölümünden bir yıl önce başlanmış. 16. ve 17. yüzyıl süslemeleriyle bazı Klasik dönem heykelleri bulunuyor. İkinci kat ise sanat galerisi olarak kullanılıyor.

Palazzo Corsini: Caravaggio, Rubbens ve Van Dyck'in eserlerinin yanı sıra, Barok Heykeltıraş Berrini'nin II. Baciencia tarafından yapılan bir portresi de sergilenmektedir.

Galleria Spada: 17. ve 18. yüzyıl resimleri bulunur. Bu eserler arasında Andrea del Sarto'nun (1486-1530) Hasta Ziyareti tablosu da var. Bernardino Spada'nın 1632'de başlattığı Galleria Spada koleksiyonu, hâlâ orjinal galerisinde sergileniyor. Resimler 17. yüzyıl Roma zevkini yansıtıyor. Rubbens, Guido Reni, Guercino ve yaşlı Jan Brueghel.

Galeria Doria Pamphilj: Rönesansın önemli isimlerinin pek çoğu, bu galerinin tıktık tıktık duvarlarında sergilenir. Roma'daki sarayların hepsinden daha kapsamlı bir resim koleksiyonuna sahip. Raffael, Filippo Lippi, Caravaggio, Titan ve Claude Lorrain eserlerinin yanı sıra İspanyol ressam Velazquez'in Papa IX. Innocentius Pamphilj'in portresi de yer alıyor.

Guilla Villasi: Roma'nın en eski dönemlerinden kalma Etrüsk hazineleri bu Rönesans villasında sergileniyor. Guilla Villasi, 1889'dan beri Museo Nazionale Etrusco'ya ev sahipliği yapıyor. Koleksiyonlara ek olarak, villa bahçeleri, onarılmış bir Etrüsk tapınağı da bulunur. Bazı çömlekler, heykelcikler ve diğer sanat eserleri Romalılardan önce yaşamış Faliscanlar, Latinler ve kabilelerin kutsal hazinelerini içerir.

Museo Borghese: Zemin kat galerileri Yunan ve Roma heykellerinin yanı sıra, Berrini'nin "Davud" gibi eserleri de bulunuyor.

Palazzo Barberini: Barbeni ailesi için Bernini tarafından yapılan Palazzo Barberini'de 13. yüzyıldan 16. yüzyıla kadarki döneme ait eserler bulunuyor.

Palazzo Venezia: Roma'nın en kapsamlı dekoratif sanatlar müzesi. Bizans ve Ortaçağ koleksiyonları bulunuyor.

Raffael Odaları: Papa II. Julius'un özel daireleri, Constantinus Salonu, Heliodorus Odası, Segnatura Odası ve Borgo'da Yangın Odası olarak dört ayrı bölümden oluşuyor. Bu yapıta Raffel ve öğrencileri 1508'de başlamış, 16 yıl sürmüş, ancak Raffael işi tamamlayamadan ölmüş. Freskler, Rönesans'ın dini ve felsefi ideallerini dile getiriyor.

Festivaller, Sanatsal Etkinlikler

Roma'da eğlence dünyasının ayrı bir büyüğü var. Kentteki pek çok açık hava tiyatrosunda, yıldızların altında gerçekleştirilen konserler ve film gösterileri insanı büyüler. Mağazalar, restoranlar ve

müzeler kapansa da, Roma'nın müzik ve diğer kültür etkinlikleri açısından da en hareketli olduğu mevsim yaz ayları.

Roma'nın Rönesans tarzı meydanları, geniş parkları, villa bahçeleri, antik kalıntıları ve diğer açık hava mekânları önemli sanat festivallerine ev sahipliği yapar.

Festivallerle ilgili bilgileri İtalya'da yayımlanan günlük gazetelerden ve her ayın başında Turizm Danışma Bürosu (EPT)'ndan almak mümkün.

Film festivalleri

Arena Esedra: Roma'nın arena tipi açık hava sineması. M.Ö. 4. yüzyıla ait tarihi duvarların arasında her yıl Haziran ortasından Eylül ayına kadar devam ediyor. Her akşam iki film gösteriliyor ve iki film için bir bilet alınıyor.

Cineporto: Tiber'de Olimpik Stadyum'a bakıyor. En başarılı ve popüler yaz festivali. Temmuz - Ağustos ayı boyunca devam ediyor. Her akşam iki film gösteriliyor. İki gösterinin arasında çoğunlukla konserler veriliyor.

Massenzio: En büyük ve politik içerikli açık hava film festivali. Temmuz ortasından Ağustos sonuna kadar 200 film gösterime giriyor. Program yönetmen, aktör, ülke ve konu gibi ana başlıklara ayrılıyor. Bir gecede üç film gösteriliyor.

Caz, pop, rock festivalleri

Along Came Jazz: Temmuz'un başında Tivoli'de

(Roma'nın biraz dışı) yapılır. Antonello Salis, Pino Minafra ve Mauro Orselli gibi İtalyan müzisyenler ve Evan Parker gibi uluslararası konuklar katılır. Giriş ücretsizdir.

Fiesta Capannelle: Haziran'ın ortasından Ağustos ortasına kadar sürer. Latin Amerika'dan önemli isimler katılır. Latin Amerika yiyecekleri yenir ve atmosferi yaşanır.

Jazz and Image Festival: Alexanderplatz Jazz Club tarafından organize ediliyor. Film ve video gösterileri de yapılır. Villa Celimontana bahçesi gibi tarih kokan bir yerde caz dinlemek müthiş bir keyif verir.

Roma Incontra il Mondo: Haziran'ın sonundan Eylül ayına kadar. Roma'nın en güzel mekânlarından birisi. Küçük bir göl ile şalesi Villa Ada'yı oldukça çekici kılar. Roma Incontra il Monda (Rome Against the World) uluslararası düzeyde yapılır. Önemli grupların yer aldığı festivalde dünya müziklerinden örnekler verilir.

Roma Live Festival: Haziran ortasından Temmuz sonuna kadar süren, spor ağırlıklı etkinliklerin yapıldığı bir festival. Olimpico Futbol Stadyumu çevresinde yapılıyor. Konser, sinema, disko,

restorant ve bar, festival boyunca bulunuyor. Bu süre boyunca uluslararası buluşma mekânı haline alır.

Roma Europa Festival: Bu eklektik sanat festivali uluslararası düzeyde bir etkinlik tarzında yapılır. Dibango; Cesaria Evora, Pakistanan ve Andalusia'dan gypsy gruplar davet edilir. Haziran ortasından Eylül ayına kadar devam eder.

Testaccio Village: Yaz sezonu için birçok Testaccio's Kulübü, kent dışından eski Roma'nın mezbahası olarak kullanılan Mattatoio'ya taşınır. Dünya müzikleri ve İtalyan rock, caz, Latin, funk müziklerini içerir.

Klasik Batı Müziği ve Opera

Accademia of Santa Cecilia at Villa Giulia: Rönesans döneminin muhteşem bahçesinde senfoni ve oda orkestrası, bale ve dinsel müzik dinleniyor.

Concerti del Tempio: Amatörler kendi müziklerini yapıyor. Arada sırada ünlü sanatçılar da konuk ediliyor.

Rome Festival: Fritz Maraffi yönetimindeki bu yaz festivali, düşük bütçe ile oldukça iyi organize edilmiş.

Teatro dell'Opera: 1997 sezonunda Stadio Olimpik Futbol Stadyumu yaz operasına misafirlik ediyor.

Dr. Şahin Gümrü

SÖZ ADAMI

Dr. Şahin Gümrü

1943 yılında Antalya'nın Kale (Demre) ilçesinde doğdu. Köşkerler İlkokulu, Finike Ortaokulu ve Antalya Lisesi'ni bitirdi. Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi'nde askeri öğrenci olarak okudu.

Patnos'ta Alay Tabipliği, Gülhane Askeri Tıp

Akademisi'nde Asistanlık, Girne ve İzmir Hastaneleri'nde Genel Cerrahi Uzmanlığı yaptı. Yarbayken 1985 yılında Silahlı Kuvvetlerden kendi isteğiyle emekli oldu. Kumluca ve Finike Hastaneleri'nde çalıştı. Halen Kemer Devlet Hastanesi'nde Genel Cerrahi Uzmanı olarak çalışmakta.

İlk olarak 1964 yılında Halkevleri Genel Merkezi'nde Nüvit Osmay tarafından başlatılan temel ve ileri "D.K.D. (Düşün, Konuş, Dinle) Toplum Önünde Söz Söyleme Sanatı" kurslarını bitirerek "Öğretmenlik Belgesi" aldı.

Kemer Atatürkçü Düşünce Derneği yönetiminde görev üstlendi. Kum-

luca, Finike, Kemer ve Antalya'da "Toplum Önünde Söz Söyleme Sanatı" kursları açtı. Kurs çalışmalarını Antalya'da sürdürüyor...

Evli ve üç çocuk babası olan Şahin Gümrü Almanca biliyor.

Genel hatlarıyla kitabınızın içeriğinden söz eder misiniz?

Kitabımın konusu, Atatürk'ün Etkili Konuşma ve İnsan İlişkileri yönünü içeren Söz Adamlığıdır. İlk olarak 1964 yılında Halkevleri Genel Merkezinde açılan Dale Carnegie'nin Toplum Önünde Söz Söyleme Sanatı Kurslarını bitirerek Öğretmenlik Belgesi aldım. Çalışmam, Carnegie'nin insan ilişkileriyle ilgili kurallarının Atatürk'ün davranışlarıyla örneklendirildiği bir derlemedir.

“Söz Adamı” adlı kitabınızın teması, Mustafa Kemal Atatürk'ün hatipliği üzerine... Bu kitap için sizi harekete geçiren temel amaç tam olarak neydi?

Atatürk büyük bir konuşmacıdır: Hamdullah Suphi Tanrıöver, “Memleket kurtuluşunun başında bir hatip vardır... Bugünkü Türkiye iyi söylenmiş bir söz üzerine kurulmuştur... Söz Adamı, eylem adamının yollarını açtı...” ve İsmail Habip Sevük “Cephedeki zaferi O'nun kılıcı kazandı. Ancak içerideki davayı kazanan konuşmasıdır” der.

Atatürk aynı zamanda büyük bir iletişimcidir: “Sabırla önce memleketi fethettim, sonra da milletin kalbini kazandım; bu ikincisi birincisinden daha güç oldu...” sözleri Atatürk'ündür. Çok önemli olmasına rağmen Atatürk'ün bu yönü üzerinde yeterince durulduğu söylenemez. Atatürk zamanının önemli bölümünü sofrada geçirmiştir; ancak Atatürk'ün Sofrası, o sofrada hiç bulunmayanlar tarafından yazılmaya çalışılmıştır. Hayatında önemli yeri olan yurt gezilerinin de insan ilişkileri yönünden gereğince incelendiği söylenemez.

8-10 yıl önce Kemer/Antalya Atatürkçü Düşünce Derneği yönetiminde görevliyken, Söz Adamlığı yönüyle de tanınırsa Atatürk'ün daha iyi anlaşılacağı ve seviceceği sonucuna vardım ve Toplum

Önünde Söz Söyleme kurslarında verdiğim “Atatürk'ten Örnekler” üzerinde yoğunlaştım. Kitabım bu çabanın ürünüdür.

Doktor kimliğinizin, yazarlığınıza katkısı olduğunu düşünüyor musunuz; bu konuda neler söyleyebilirsiniz?

Doktorlar olarak hastalarımızla sürekli insani ilişkiler içindeyiz. Toplum Önünde Söz Söyleme Sanatı kurslarına bu amaçla devam ettim ve 38 yıllık meslek hayatımda da büyük yararlarını gördüm.

Yeni çalışmalarınız olacak mı?

Her şeyimizi borçlu olduğumuz Atatürk'ün daha iyi anlaşılmasına ve sevilmesine katkıda bulunmak amacıyla bu yöndeki çalışmalarımı sürdürmeyi düşünüyorum.

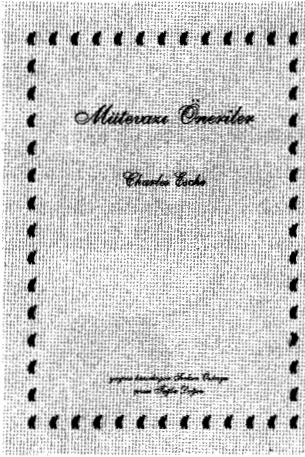
Teşekkürler...

Sanat ve İmkânları Üzerine Düşünmek İçin “Mütevazı Öneriler”

Charles Esche

Çeviri: Tuğba Doğan

Bağlam Yayınları 228 s.

“Bana göre, sanat olanaklıdır. İmkân, benim için çok önemli bir sözcük çünkü bence yakalamamız gereken şey bu; imkân yaratmak. Ernst Bloch, dünyada olasılıkları inkâr etmeye çalışsan çıkarlar olduğunu söyler, yani imkân çok politik bir terimdir. Değiştirme imkânı, tasavvur etme imkânı, fikir yürütme imkânı, şeyleri başka türlü düşünme imkânı, tüm bunlar çok önemli.” (Kitaptan, s. 93)

Son beş yılda birtakım yayın ve kataloğlarda yayımlanmış çeşitli metinlerin Serkan Özkaya tarafından yapılmış bir derlemesi Mütevazı Öneriler. 9. İstanbul

Bienali küratörlerinden Charles Esche'nin kitabı, yazarın kendi küratörlük pratiğinin üzerine inşa ettiği angaje özerklik ve mütevazı öneriler kavramları etrafında şekilleniyor. Sanatın kendi belirsiz ve paradoksal statüsü üzerinden bir direnç meydana çıkarabilme potansiyeline gönderme yapan ‘angaje özerklik’ ve sanat alanının spekülâtif ancak aynı zamanda somut ve güncel niteliğini ifade eden ve kitaba adını da veren ‘mütevazı öneriler’ Esche'ye göre sanatın dünyayı şu an olduğundan başka türlü tasavvur edebilme gücüne işaret eden kavramlar. Kitapta yer alan denemeler genel anlamda sanatın olanaklılığını tartışan metinlerle Esche'nin çeşitli sanatçıların işleri üzerine kaleme almış olduğu yazılardan oluşuyor. Çevirisini Tuğba Doğan'ın yaptığı “Mütevazı Öneriler” iki dilde birden yayımlanmış; metnin Türkçe çevirisinin yanında İngilizce aslını da bulmak mümkün. Kitap, sanat ve imkânları üzerine düşünmek, bugün güncel sanatın çerçevesini belirleyen kavramlara dokunmak ve geride bıraktığımız ‘İstanbul’ temalı 9. İstanbul Bienali'nin küratörü Charles Esche'nin yaklaşımını kavramak açısından önemli gibi duruyor.

